

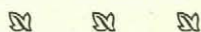
Juni is ze echter al bijna geheel uitgebloeid, maar de in een witpluizige massa veranderde bloemen blijven een even fraai gezicht.

Uit den aard der zaak treft men in die rietvelden een geheel ander vogelleven dan in de weilanden. Er zijn geen weidevogels, maar daarentegen juist meer de echte rietbewoners. De bruine kiekendief brengt er zijn jongen groot, enkele paren roerdompen broeden er en ook het woudaapje is er broedend geconstateerd. Dan verder het kleinere gedoe als snor, groote en kleine karekiet, rietgors, enz. Over het geheel genomen vormt het dus een aardig vogelterrein.

Er zou nog veel meer van dit gebied tusschen Oostzaan en Landsmeer te vertellen zijn, maar deze droge opsomming lijkt me toch wel voldoende om eenig inzicht te geven van de belangrijkheid van deze streek voor den Amsterdamschen natuurliefhebber. Het „Veen” wordt echter bedreigd. Snoode plannen worden er gemaakt om het in werkverschaffing te doen inpolderen. En heusch, het is zooals Dr. Jac. P. Thijsse zegt in de Juni-aflevering van „De Levende Natuur” op blz. 44, „... de omgeving van Amsterdam mag niets meer verliezen van haar heerlijk natuurschoon”. Gelukkig heeft „Natuurmonumenten”, als altijd waakzaam, een deel der rietvelden aangekocht, doch dit vormt slechts een klein onderdeel van het prachtige geheel. En het geldt hier dan ook weer: „Helpt de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten bij haar prachtig werk”.

J. E. SLUITERS.

Amsterdam, Juni 1937.

ENKELE NIEUWE BIJEN EN WESPEN VOOR DE NEDERLANDSCHE FAUNA.

Dat er op het gebied van de Hymenoptera aculeata, de bijen en wespen, nog heel wat te doen valt, blijkt onder andere wel uit het feit, dat we van de biologie van vele soorten nog maar weinig weten. Zelfs van het aantal der soorten, welke in ons land voorkomen, zijn wij betrekkelijk slecht op de hoogte.

Wel heeft de heer Bouwman in „De Levende Natuur” prachtig werk geleverd met zijn determineertabellen voor de metsel- en behangersbijtjes, alsmede de graafwespen, maar de gegevens betreffende de verspreiding zijn thans verouderd en onvolledig geworden.

Ook de bewerking van de Nederlandsche *Andrena*'s (J. van der Vecht, Fauna van Nederland Afl. IV, Hymenoptera Anthophila (Q, XIIIIm) A. *Andrena*) zou, wat het voorkomen hier te lande van de verschillende soorten betreft, weer aangevuld moeten worden.

Zoo kunnen wij bijvoorbeeld *Andrena lathyri* Alf. noemen, welke in 1932 voor het eerst te Borgharen werd gevangen en waarvan sindsdien al verscheidene exemplaren in Zuid-Limburg zijn gevonden.

Hetzelfde geldt ook voor het fraaie kegelbijtje *Coelioxys aurolimbatus* Först., dat op het oogenblik stellig niet zeldzaam meer is.

De tabellen van Bouwman zijn nog vrij recent, maar nadien zijn er al heel wat nieuwe soorten in ons land waargenomen, een enkele daarvan zelfs in aantal.

Alleen van het geslacht *Crabro* zijn in dien tijd al de soorten *Crabro* (*Glytochrysus*) *planifrons* Thoms., *Crabro* (*Coelocrabro*) *capitosus* Sh. en *Crabo* (*Crossocerus*) *exiguus* Lind. op meerdere plaatsen in ons land gevangen, terwijl thans ook *Crabro* (*Coelocrabro*) *cinxius* Dahlb. tot onze fauna behoort.

Voorals Zuid-Limburg is het beloofde land voor de hymenopterologen. Steeds is daar kans nieuwe soorten te vinden, en het is zeer wenschelijk, dat deze vangsten zoo spoedig mogelijk worden gepubliceerd. Juist door goede samenwerking is op dit gebied het meeste te bereiken.

De onderstaande soorten zijn door den Heer Landsman en mij in Zuid-Limburg gevangen, en berusten thans in de collectie van het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam.

CRABRO (*COELOCRABRO*) CINXIUS DAHLB.

Een vrouwelijk exemplaar van deze soort werd door ons op 13 Juni 1936 bij Epen gevangen.

Hoewel in Bouwman's tabel een duidelijke beschrijving hiervan voorkomt, wil ik toch het volgende nog even mededeelen.

Crabro cinxius Dahlb. behoort met *Crabro capitosus* Sh. tot de eenige palaearktische soorten van het ondergeslacht *Coelocrabro*, waarvan de achterscheneën wel sterk verdikt zijn, doch niet aan de buitenzijde bedoornd (tenminste niet in vergelijking met de wel bedoornde *Coelocrabro*'s, zooals *Cr. leucostoma* L. of *Cr. pubescens* Sch. Bij 50 × vergrooting zijn namelijk enkele zeer kleine lichte doorntjes aan de buitenzijde zichtbaar, welke evenwel zelfs nog niet tot het einde van de korte beharing reiken). Tevens zijn ook de achterste metatarsen vrij sterk verdikt.

Crabo capitosus is met *cinxius* zeer nauw verwant, doch beide soorten zijn gemakkelijk van elkaar te onderscheiden, doordat bij *cinxius* de kop niet zoo dik is als bij *capitosus*; bij *cinxius* is de afstand tusschen de achterste ocellen en den achterhoofdsrand ruim tweemaal zoo lang als de afstand tusschen de ocellen onderling, bij *capitosus* daarentegen driemaal zoo lang als de afstand tusschen de ocellen.

Verder zijn bij *cinxius* de voorscheneën zwart, terwijl deze bij *capitosus* aan de voorzijde geel zijn.

Het mesonotum is bij *cinxius* mat, bij *capitosus* glanzend, terwijl de hartvormige ruimte bij *cinxius* zeer fijne en dichte lengtestrepen vertoont en deze bij *capitosus* eveneens glanzend is.

DIODONTUS LUPERUS SHUCKARD.

Tot nog toe waren er van het geslacht *Diodontus* nog slechts twee soorten in Nederland verzameld, t.w. *Diodontus minutus* F. en *Diodontus tristis* v. d. L. (zie Bouwman's tabel in „De Levende Natuur”, jaargang 33, blz. 209).

Op 12 Juni 1936 ving ik te Bemelen (Z.L.), bij den ingang van een verlaten mergel-groeve tegen een steil kantje, tegelijk met een ♂ van *Diodontus minutus* ook een ♂ van *D. luperus* Sh., de derde Ned. soort dus.

Van *D. minutus* kan *luperus* gemakkelijk onderscheiden worden door de zwarte bovenkaken en den vorm van den metatarsus der middenpooten. Bij *minutus* is de metatarsus nl. aan het uiteinde bijna tweemaal zoo breed als aan de basis, terwijl bij *luperus* nagenoeg geen verbreding valt te bespeuren.

De andere tot op heden bekende Ned. *Diodontus*, *D. tristis* v. d. L. verschilt van *luperus* in de eerste plaats, doordat de schouderbultjes geel, bij *luperus* daarentegen zwart zijn; verder is bij *tristis* de kop grof bestippeld, bij *luperus* zeer fijn.

De voorzijde van de voorste schenen is vuilgeel (lehmgeelb), evenals de basis van alle schenen. Tevens is de basishelft van de vier voorste tarsen vuilgeel.

De basishelft van de tarsen der achterschenen is bij mijn exemplaar zeer lichtbruin, lichter dus dan in Kohl's monographie, Zur Kenntnis der palaearktischen *Diodontus* Arten, wordt opgegeven. De rest van de tarsen is donkerbruin.

Kop en thorax zijn slechts kort behaard.

Het tweede en derde sprietlid zijn ongeveer $1\frac{1}{3}$ maal zoo lang als aan het einde dik.

Zooals de Heer Bouwman terecht veronderstelde, is de groeve achteraan het mesonotum zeer smal, hoogstens $\frac{1}{5}$ van de breedte van het schildje.

De lengte van het exemplaar van Bemelen bedraagt precies 4 mm.

Eén punt kwam met de beschrijving in Kohl's monographie niet overeen. Bij de ♂ zou n.l. het mesonotum glad moeten zijn, terwijl mijn exemplaar reeds bij $50\times$ vergrooting een fijne, netvormige rimpeling vertoonde, zoals dit ook bij de wijfjes het geval is.

Daar zich in het Museum te Leiden alleen twee ♀♀ van deze soort bevonden, wendde ik mij tot den Heer A. C. W. Wagner te Hamburg, die zoo welwillend geweest is, mij een ♂ van *Diodontus luperus*, dat te Bozen gevangen en door Harttig gedetermineerd is, ter vergelijking toe te sturen.

Dit mannetje vertoont nu precies dezelfde sculptuur op het mesonotum als het dier van Bemelen, zoodat het thans zeker is, dat het laatstgenoemde exemplaar tot de soort *luperus* Sh. behoort.

Er moet dus in de betreffende monographie een drukfout geslopen zijn, hetgeen ik trouwens reeds vermoedde, omdat onder Nr. 9 in de determineertabel sub *a* onder andere „Mesonotum nicht mikroskopisch netzig” gesteld wordt tegenover sub *b*. „Mesonotum nicht mikroskopisch netzig”.

Bovendien is het niet erg waarschijnlijk, dat waar bij de twee andere soorten bij

de ♂ en de ♀ de sculptuur nagenoeg gelijk is, deze bij *luperus* voor de beide sexen zoo verschillend zou zijn.

Door een onhandigheid was het dier mij nog bijna ontsnapt.

Het wespje ging telkens op dezelfde plaats op den mergelwand zitten, waar ik er met mijn net zeer lastig bij kon. Toen ik het tenlaatste in de vangbuis had, wist het kleine diertje nog net weg te glippen, voordat de buis geheel gesloten was.

Niet weinig verbaasd was ik echter, toen vlak daarop het wespje weer op de oude plaats kwam zitten, doch even daarna dood naar beneden tuimelde. Dit is stellig hetzelfde dier geweest, dat niet dadelijk door de cyaankali gedood was (de buis was reeds enkele malen achter elkaar geopend), doch waarop deze zijn uitwerking toch niet had gemist.

OSMIA VILLOSA SHUCK.

Tijdens de Pinksterexcursie van de afdeling Rotterdam van de Ned. Natuurhistorische Vereeniging in 1934 ving ik te Epen een *Osmia* ♂, dat ik aanvankelijk met de tabel van Bouwman, welke in „De Levende Natuur” van Juli 1922 verschenen is, niet kon thuisbrengen.

Het merkwaardigste waren de lange doorn aan het derde buiksegment en de korte sprietten (sprietleden breeder dan lang), welke laatste aan *papaveris* deden denken. Het *papaveris* ♂ is echter dadelijk te herkennen aan het zeer diep ingesneden laatste segment, terwijl mijn exemplaar slechts een flauw uitgerand zevende segment bezat.

Determinatie aan de hand van Blüthgen's tabel in Schmiedeknecht, Die Hymenopteren Nord- und Mitteleuropas (1933), wees later uit, dat ik met de alpine soort *Osmia villosa* Sh. te doen had.

De verspreiding van dit dier is dus wel merkwaardig. Buiten het Alpengebied was *villosa* nog slechts op enkele andere plaatsen gevonden, zooals in Thüringen, Nassau en Oostenrijksch Silezië.

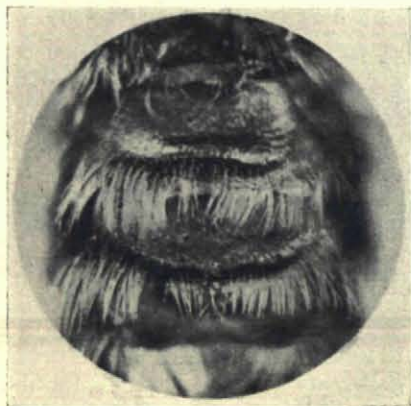

Fig. 1. *Osmia villosa* Shuck.
De drie eerste achterlijfssegmenten
van onderen gezien (sterk vergroot).

Zooals Bouwman in de inleiding tot zijn determinatietabel vermeldt, vond hij ze nestelend op een hoogte van minstens 1500 m. De nesten bevonden zich daar in spleten tusschen de steenen en waren aan de buitenzijde bekleed met de blauwpaarse bloemblaadjes van een *Geranium*soort. Ook vond hij er met blauwe en gele bloemblaadjes bekleed.

In Friese's *Apidae* I, *Megachilinae* (Das Tierreich), komt een duidelijke schets van het achterlijf voor. Vooral het rechthoekige laatste segment, met aan de achterzijde slechts een zeer zwakke uitranding, is karakteristiek.

ENKELE NIEUWE BIJEN EN WESPEN VOOR DE NED. FAUNA 213

De kleur van de beharing van den thorax is in vergelijking met Schmiedeknecht's beschrijving, waarin grijsgeel wordt opgegeven, vrij donker, n.l. geelbruin. Zeer waarschijnlijk was het ♂ van Epen, dat op 20 Mei 1934 werd gevangen, dan ook een pas uitgevlogen exemplaar.

Ook de twee eerste achterlijfssegmenten zijn geelbruin behaard. De rest van het achterlijf is zwartbruin, aan de zijden iets rossig.

Twee jaar later, op 16 Juni 1936, werd op een excursie door den Heer Landsman en mij bij Valkenburg nog een wijfje van villosa gevangen.

Dit lijkt in habitus sterk op het ♂, vooral wat de kleur van de beharing betreft. Deze is nog iets levendiger dan bij het mannetje en ook dit moet wel een versch exemplaar geweest zijn, waarop trouwens wel de gave vleugelranden wijzen.

De Zwitsersche ♀♀ in de verzameling van het Rijksmuseum te Leiden zijn veel grijzer, daarentegen ook veel sterker afgevlogen.

De buikschuier is roestrood, alleen het laatste segment is zwart behaard. Er komen ook exemplaren voor met geheel rooden schuier.

De sprieten zijn evenals bij het ♂ zeer kort; de sprietleden breder dan lang.

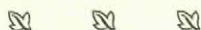
Bij navraag is mij gebleken, dat villosa nog niet in ons land is waargenomen, zoodat ze als een nieuwe soort aan de lijst van Nederlandsche Osmia's moet worden toegevoegd.

Hillegersberg, April 1937.

Fig. 2. *Osmia villosa* Shuck. De twee laatste achterlijfssegmenten van boven gezien (sterk vergroot).

J. P. VAN LITH.

TWEE VIJANDEN VAN DEN KLAPPER.

Onlangs kreeg ik van een kennis, die eenige jaren op een rubbercultuuronderneming op Java gewerkt had, twee minder algemeen bekende vertegenwoordigers onzer Indische fauna, n.l. een kever en een zoogdier, van wier levenswijzen hij mij tevens verschillende bijzonderheden meedeelde. Misschien vraagt gij U af, hoe het mogelijk is, twee dieren, welke tot zulke sterk uiteenlopende groepen behooren, in één artikel te behandelen? Toch gaat dit uitstekend, want er bestaat in hun levenswijzen deze overeenkomst, dat beide vijanden van den klapper zijn, terwijl tevens hun verwanten veel algemeener voorkomen en daarom beter bekend zijn.

Laten wij eerst de kleinste van de twee eens bekijken, een kastanjebruin gekleurde en mooi glanzende kever, ongeveer 55 mm lang, waaraan onmiddellijk een lang en aan het uiteinde gevorkt uitsteeksel opvalt, dat op den kop aanwezig is en met een op dezelfde wijze gebouwd uitsteeksel, dat zich op het halsschild bevindt, een soort van grijptang vormt. Welk dier het is? De *Gideon-kever*, *Xylotrupes gideon* L., behoorend tot de familie der Dynastidae of reuzenkevers, en wel het mannetje, want het wijfje is kleiner (35—40 mm) en heeft in het geheel geen uitsteeksel. Soms worden exemplaren gevonden, wier achterlijf volkomen leeg gegeten is, wat op rekening der mieren komt. In veel grooter getale wordt echter een verwante vorm, de